

maakt ruimte voor onderwijs

MODULEHANDLEIDING

SPELLING 8B

Inleiding	2
Doelgroep	2
Rubriekenoverzicht Spelling 8B	3
De rubrieken toegelicht	6
Rubriek A: klankgroepen en lettergrepen	6
Rubriek B: tussenletters –s- en –e(n)-	6
Rubriek C: koppelteken	6
Rubriek D: trema	7
Rubriek E: Franse leenwoorden	7
Rubriek F: Engelse leenwoorden	7
Rubriek G: /t/ als th	8
Rubriek H: woorden op -iaal,- ieel, -ueel, -eal	8
Rubriek I: /ks/ als x	8
Rubriek J: meerv op -es, -ik, -et	8
Rubriek K: stoffelijke bijvoeglijk naamwoorden	8
Rubriek L: restwoorden	8
Rubriek M: afbreekregels	9
Rubriek N: aaneenschrijven	9
Rubriek O: meervouds-n bij zelfstandig gebruik	9
Achtergrondinformatie	10
Woordenlijst	11

Inleiding

Numo is een online leermiddel waarmee leerlingen de basisvaardigheden van Nederlands, rekenen/wiskunde, Engels en Duits adaptief kunnen oefenen tot ze het beoogde niveau hebben bereikt.

Adaptief betekent dat het programma zich automatisch aanpast aan het oefengedrag van leerlingen. Is een leerling goed in een vaardigheid, dan gaat hij er met sprongen doorheen. Bij onderdelen waarmee hij moeite heeft, staat het programma langer stil. De leerling krijgt dan extra oefeningen en meer feedback.

Numo kan terugrijpen op oefenstof van groep 6 van de basisschool. Een leerling die uitblinkt in een vaardigheid, kan doorgaan met oefenen tot 3F- of zelfs 4F-niveau. Dat is de grote kracht van adaptieve software!

Doordat leerlingen met Numo de basisvaardigheden eigen maken, heb jij als docent meer tijd voor andere, leuke dingen, zoals individuele begeleiding, thema-opdrachten, interactieve werkvormen, oefenen met schrijfvaardigheid, projecten rondom rekenen, debatteren en literatuur.

Doelgroep

Spelling 8 is bedoeld voor groep 8 van het basisonderwijs. Het programma kan – wanneer er sprake is van achterstand - vanzelfsprekend ook gebruikt worden voor leerlingen in het voortgezet (speciale) onderwijs. Het programma is geschikt voor groepen waarin niveaueverschillen bestaan. Het kan zowel gebruikt worden door leerlingen die nog veel fouten maken in het toepassen van leestekens als door leerlingen die op dit gebied al gevorderd zijn. De hoeveelheid oefenstof die op basis van de diagnostische toets geselecteerd wordt is voor deze groepen verschillend in omvang. De doelgroep is dus breed. Het programma is bovendien geschikt voor zowel allochtone als niet-allochtone leerlingen. Voor leerlingen die nog moeite hebben met lezen zijn de uitlegschermen ingesproken door een natuurlijke stem.

In veel oefeningen van Spelling groep 8 wordt specifieke feedback gegeven als de leerling een fout maakt, vaak voorzien van een hint, waarna hij het nog een of meer keer mag proberen goed te doen. De leerling kan ook altijd tussendoor een tip opvragen of uitlegschermen en spiekschermen raadplegen. Hij mag bovendien het Woordenboek gebruiken. Door de grote hoeveelheid beeldmateriaal en de mogelijkheid het woordenboek te raadplegen, bevordert Numo Spelling 8 indirect ook de uitbreiding van de woordenschat.

De spellingstof van groep 8 begint met enkele onderdelen die al in groep 7 aan de orde kwam. De reden daarvan is dat niet alle leerlingen de stof van groep 7 aan het begin van groep 8 al op voldoende niveau beheersen en dat de beheersing van deze stof in de vakantieperiode wellicht wat is teruggevalen. Leren spellen staat of valt nu eenmaal bij voldoende oefening en herhaling.

Rubriekenoverzicht

(*) betekent: geluid onmisbaar.

Rubriek	Oefening	Omschrijving van de activiteit
Spongtoets	1 Rubriek A t/m D (*) 2 Rubriek E t/m H (*) 3 Rubriek I t/m L (*) 4 Rubriek A t/m L (*)	
A klankgroepen en lettergrepen	1 Enkelaar en dubbelaar 2 Lettergrepen 3 Open en gesloten lettergrepen 4 Zeehond Bob 5 Spellen en indelen	Welke regel is hier toegepast. Je ziet een zin. Welk woord past op de open plaats? Typ dat woord. Welke regel is hier toegepast. Maak alle woorden af. Lees de vraag en kies het juiste antwoord.
B tussenletters s en (e)n	1 Woorden samenstellen 2 Samenstelling maken 3 Met of zonder tussen-s 4 Stap voor stap -e- of -en- 5 Tien samenstellingen met -en- 6 Voorkom fietsendiefstal 7 Spellen en beoordelen (*)	Je ziet twee plaatjes. Om welke woorden gaat het? Maak daar een samenstelling van. Je ziet twee woorden. Maak daar een samenstelling van. Plaats elk woord in de juiste rij. Beantwoord elke vraag en maak de samenstelling. Je ziet 20 woorden. Welke woorden zijn met -en-? Vul overal twee of drie letters in. Luister en kijk goed. Typ het woord.
C koppelteken bij samenstellingen	1 Woorden samenstellen 2 Koppelteken of niet 3 Tien woorden met koppelteken 4 Reddingsactie voor Daisy 5 Spellen en beoordelen (*)	Je ziet twee plaatjes. Om welke woorden gaat het? Maak daar een samenstelling van. Wordt het woord geschreven met of zonder koppelteken? Kies de juiste rij. Je ziet 20 woorden. Welke woorden krijgen een koppelteken? Wis overbodige spaties en plaats eventueel een koppelteken. Luister en kijk goed. Typ het woord.
D trema	1 Hoe schrijf je het? 2 Flits en kies 3 Tien woorden met trema 4 Met of zonder trema 5 Bacteriën en virussen 6 Spellen en beoordelen (*)	Je ziet een aantal klankgroepen. Hoe schrijf je dat woord? Flits het woord en kies wat je zag. Klik op de woorden die een trema moeten krijgen. Wordt het woord met of zonder trema geschreven? Kies de goede rij. Wis overbodige spaties en plaats eventueel een koppelteken. Luister en kijk goed. Typ het woord.
E leenwoorden Frans	1 Flits en typ 2 Flits en kies 3 Hoe schrijf je het? 4 Synoniemen raden 5 Spellen en beoordelen (*)	Flits het woord en typ het. Flits het woord en kies wat je zag. Je ziet een aantal klankgroepen. Hoe schrijf je dat woord? Je ziet een omschrijving. Welk woord is dat? Typ dat woord. Luister en kijk goed. Typ het woord.
F leenwoorden Engels	1 Flits en typ 2 Flits en kies 3 Hoe schrijf je het? 4 Breakdance 5 Spellen en beoordelen (*)	Flits het woord en typ het. Flits het woord en kies wat je zag. Je ziet een aantal klankgroepen. Hoe schrijf je dat woord? Vul overal ontbrekende letters in. Luister en kijk goed. Typ het woord.
G /t/ als th	1 Flits en typ 2 Flits en kies 3 Met t of th 4 De marathon 5 Spellen en beoordelen (*)	Flits het woord en typ het. Flits het woord en kies wat je zag. Is het woord met t of met th? Kies de goede rij. Vul overal t of th in. Luister en kijk goed. Typ het woord.

H -iaal, -ieel, -ueel, -eaal	<ol style="list-style-type: none"> Hoe schrijf je het? Flits en typ Puzzelen met letters Spellen en beoordelen (*) 	<p>Je ziet een aantal klankgroepen. Hoe schrijf je dat woord?</p> <p>Flits het woord en typ het.</p> <p>Luister goed. Kijk naar het plaatje. Typ het woord.</p> <p>Luister en kijk goed. Typ het woord.</p>
I /ks/ als x	<ol style="list-style-type: none"> Hoe schrijf je het? Tien taxiwoorden Woorden raden Dyslexie Spellen en beoordelen (*) 	<p>Je ziet een aantal klankgroepen. Hoe schrijf je dat woord?</p> <p>Je ziet 20 woorden. Welke woorden zijn taxiwoorden.</p> <p>Je ziet een omschrijving. Welk woord is dat? Typ dat woord.</p> <p>Vul overal c, k, ks of x in.</p> <p>Luister en kijk goed. Typ het woord.</p>
J meerv op -es, -ik, -et	<ol style="list-style-type: none"> Klemtoon aanwijzen Meervoud stap voor stap Meervoud typen Tien perzikwoorden Spellen en beoordelen (*) 	<p>Wijs aan welk woorddeel de klemtoon heeft.</p> <p>Beantwoord elke vraag en maak de samenstelling.</p> <p>Typ het meervoud van het woord dat je ziet.</p> <p>Wijs tien perzikwoorden aan.</p> <p>Luister en kijk goed. Typ het woord.</p>
K stoffelijke bnw	<ol style="list-style-type: none"> Tien zelfstandige naamwoorden Muggen Stoffelijk of niet Juiste vorm kiezen Spellen en beoordelen (*) 	<p>Kies tien zelfstandige naamwoorden.</p> <p>Wijs de bijvoeglijke naamwoorden aan.</p> <p>Plaats de bijvoeglijke naamwoorden in de juiste rij: met of zonder -n.</p> <p>Kies het woord dat goed gespeld is.</p> <p>Luister en kijk goed. Typ het woord.</p>
L restwoorden	<ol style="list-style-type: none"> Hoe schrijf je het? Flits en kies Flits en typ De Titanic Spellen en beoordelen (*) 	<p>Je ziet een aantal klankgroepen. Hoe schrijf je dat woord?</p> <p>Flits het woord en kies wat je zag.</p> <p>Flits het woord en typ het.</p> <p>Vul overal een of twee letters in.</p> <p>Luister en kijk goed. Typ het woord.</p>
M [afbreekregels - verrijking]	<ol style="list-style-type: none"> Twee woorden of niet Woorden breken Goed afbreken herkennen Fout afbreken herkennen 	<p>Wijs de tien woorden aan die uit twee andere woorden bestaan.</p> <p>Met de muis sleep je het streepje tussen twee lettergrepen.</p> <p>Kies het woord dat verkeerd is afgebroken.</p> <p>Kies het woord dat verkeerd is afgebroken.</p>
N [los of vast - verrijking]	<ol style="list-style-type: none"> Los of vast in rij Een of twee klemtonen Tien woorden met koppelteken Losse of vaste getallen Peuken rapen De blindedarm 	<p>Zet het woord in de juiste rij.</p> <p>Klik op de rij waar het woord in hoort.</p> <p>Wijs tien woorden aan waar een koppelteken in hoort.</p> <p>Klik op de rij waar het woord in hoort.</p> <p>Sommige woorden moeten aan elkaar vast. Wis de spaties.</p> <p>Sommige woorden moeten aan elkaar vast. Wis de spaties.</p>
O [meervoud-n zelfst - verrijking]	<ol style="list-style-type: none"> Bijvoeglijk naamwoord met of zonder n Wat is goed Over ongezond gesproken Zoek de fout 	<p>Klik op de rij waar het woord in hoort.</p> <p>Lees de vraag en klik op het goede antwoord.</p> <p>Vul -e of -en in op de plaats van de streepjes.</p> <p>Lees de vraag en kies het goede antwoord.</p>

De rubrieken toegelicht

Spelling 8B behandelt alle woordsoorten en zinsdelen die volgens Meijerink c.s. en de SLO in groep 8 van het basisonderwijs geleerd moeten worden. De onderwerpen zijn:

- Klankgroepen en lettergrepen (herh)
- Tussenletters –s- en –e(n)- (herh)
- Koppelteken in samenstelling (herh)
- Trema, ook bij –ie of -i
- Franse leenwoorden
- Engelse leenwoorden
- /t/ als th
- -iaal,- ieel, -ueel, -eaal
- Meervoud op –es, -ik, -et
- /ks/ als x
- Stoffelijke bnv

Er is een overlapping met wat in de eerste helft van groep 8 al hoort te zijn aangeleerd. Die overlapping is met name belangrijk voor leerlingen die nog hiaten hebben. Voor andere leerlingen hoeft de dubbeling geen bezwaar te zijn omdat door de diagnostische aanpak die wij voorstaan die oefeningen alleen tevoorschijn komen als uit de deoltoets blijkt dat een leerling de stof nog niet (helemaal) beheerst. Hieronder is aangegeven hoe elk van de onderwerpen bij Spelling 8B is ingevuld. Waar sprake is van overlapping met Spelling 8A, is vaak wel gekozen voor wat langere en iets minder frequente woorden, of is de stof verder uitgebreid.

Rubriek A: klankgroepen en lettergrepen

In deze rubriek wordt het toepassen van de regels van klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling opnieuw geoefend. Ook komen in deze rubriek de lettergrepen aan bod, die in 8A voor het eerst zijn behandeld en de begrippen ‘open’ en ‘gesloten’ in dat kader. Twee oefeningen zijn meta-talig, d.w.z. leerlingen moeten daar kijken naar hoe de taal werkt. Tot deze abstractie zijn ze in groep 8 over het algemeen zeker in staat. De laatste oefening bevat de stof die ook in de toets bevestigd wordt. Er zijn vragen over de theoretische noties die aan de orde geweest zijn en vragen waarin een woord gespeld moet worden.

Rubriek B: tussenletters –s- en –e(n)-

Het leidende spellingprincipe voor de tussenletter –s- is de analogie, de vergelijking. Als je niet kunt horen of een extra s geschreven moet worden, dan vergelijk je het woord met een andere samenstelling.

Voor het gebruik van de tussenletters –e(n)- moeten orthografische regels worden gevolgd, want de extra –n- is vaak niet te horen. De beide spellingproblemen worden eerst afzonderlijk behandeld en verderop in de rubriek ook door elkaar. De laatste oefening omvat weer alle stof. Het gaat in deze oefening naast de actieve, productieve kant van het spellen ook om de passieve kant waarbij spellingen beoordeeld moeten worden. De woorden in 8B zijn vaak wat moeilijker dan de woorden in 8A bij dezelfde rubriek.

Rubriek C: koppelteken

In een van de laatste rubrieken van 8A is het spellingprobleem behandeld en hier wordt dat herhaald. Om hier geen fouten in te maken, moet je een aantal regels kennen en ook de spelling en de uitspraak van woorden goed kunnen analyseren. Het koppelteken is nodig bij (1) klinkerbotsingen (na-afen), (2) als lettercombinaties verkeerd

gelezen kunnen worden (mini-jurk), (3) aardrijkskundige namen die uit twee delen bestaan (Noord-Holland), (4) woorden die met een afkorting beginnen, of met letter(s), cijfer(s), teken(s) (A4-formaat), (5) samenstellingen die met ex- of oud- beginnen (oud-burgemeester). De opbouw van de rubriek gaat weer van gemakkelijk naar moeilijk. In de eerste oefening moet op basis van plaatjes een samenstelling worden gemaakt waar altijd een koppelteken in voorkomt. Dan volgen enkele andere oefeningen, waarbij het gaat om wel of niet plaatsen van een koppelteken. De laatste oefening omvat weer alle stof. Het gaat in deze oefening naast de actieve, productieve kant van het spellen ook om de passieve kant waarbij spellingen beoordeeld moeten worden.

Rubriek D: trema

Het trema of deelteken voorkomt een verkeerde uitspraak. Vóór de letter waar twee puntjes op staan, *breekt* het woord. Je krijgt dan twee lettergrepen. Bijvoorbeeld bij 'ruïne' en 'geïnterviewd'. Soms plaats je geen trema, waar je toch twee lettergrepen hoort, bijvoorbeeld in woorden met de uitgang –eum (museum) of de uitgang –ien (elektriciën). En bij woorden op –ieel, -ieer, -ieet of met een dubbele i is het trema niet nodig door de dubbele letter.

Deze rubriek bestaat uit zes oefeningen, waarbij begonnen wordt met de koppeling tussen klankgroepen en lettergrepen. In een tekst over bacteriën en virussen moeten letters met en zonder trema worden ingevuld. De laatste oefening heet 'Spellen en beoordelen'. Zowel de actieve als de passieve kant van het spellen van woorden met een trema komt hier weer aan bod. Net als in de toetsen.

Rubriek E: Franse leenwoorden

We hebben in het Nederlands veel woorden opgenomen die geleend zijn uit andere talen, we noemen dat leenwoorden. De spelling van deze woorden wijkt vaak af van het Nederlands. Je gebruikt soms andere klanken en schrijft andere letters. Je moet ze daarom onthouden.

Eerder werden al behandeld de chefwoorden (/s/ geschreven als ch) en de girafwoorden (/zj/ geschreven als g). Een nieuwe groep Franse leenwoorden eindigt op een e met een streepje naar rechts (é). Dat heet een accent aigu. We noemen het hier caféwoorden. Die é met accent spreek je uit als een lange /ee/. Vier andere soorten Franse leenwoorden hebben we genoemd: cadeauwoorden, militairwoorden, routewoorden, trottoirwoorden. Van de vijf nieuwe soorten presenteren we woordrijtjes. Het goed leren spellen van leenwoorden is naast gebruikmaken van de analogie vooral weer een kwestie van inprenten. Er zijn daarom twee flitsoefeningen opgenomen in deze rubriek. Net als in de toetsen komt in de laatste oefening zowel de actieve als de passieve kant van het spellen aan bod.

Rubriek F: Engelse leenwoorden

Terwijl vroeger vooral veel woorden uit het Frans werden 'geleend', zijn tegenwoordig de Engelse woorden meer in trek. De spelling van deze zeer onregelmatige woorden wijkt vaak af van het Nederlands. Je gebruikt soms andere klanken en schrijft andere letters. Je moet ze daarom onthouden.

We onderscheiden in dit programma zes soorten: *fanwoorden*, *teamwoorden*, *racewoorden*, *brainwoorden*, *soapwoorden*, *zoomwoorden*. Van deze zes soorten presenteren we woordrijtjes. Het goed leren spellen van leenwoorden is naast gebruikmaken van de analogie vooral weer een kwestie van inprenten. Er zijn daarom twee flitsoefeningen opgenomen in deze rubriek. Daarnaast is er aandacht voor het van het Nederlands afwijkende verband tussen klanken en letters. Net als in de toetsen komt in de laatste oefening zowel de actieve als de passieve kant van het spellen aan bod.

Rubriek G: /t/ als th

Deze rubriek gaat over woorden waarbij de /t/-klank wordt weergegeven door een th. We noemen dat *thewoorden*. Dat zijn inprentwoorden of onthoudwoorden, want er zijn geen regels voor. Wel is er soms analogie mogelijk. We presenteren daarom rijtjes woorden met th- aan begin (thee), met –theek op het eind (apothek) en met –pathie op het eind (sympathie). Begonnen wordt met twee flitsoefeningen gericht op inprenten. De laatste oefening heet ‘Spellen en beoordelen’. In deze oefening komt eveneens naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant aan bod. Leerlingen moeten eerst een aantal losse woorden intypen die voorgelezen worden en waarbij een afbeelding wordt getoond ofwel een zin met een open plaats. Verderop zijn er steeds vier zinnen te zien met in elke zin een gemarkeerd woord. Een van die woorden is fout. Die fout moet worden herkend en aangewezen. Bij fouten volgt gerichte feedback en de mogelijkheid om te verbeteren. V

Rubriek H: woorden op -iaal,- ieel, -ueel, -eaal

Woorden die eindigen op –iaal, -ueel, -eaal, -ieel kunnen een beetje lastig zijn. Je *hoort* namelijk een j of een w voor –aal of –eel, maar die schrijf je niet. De klankvorm wijkt dus wat af van de schriftvorm. Het goed leren spellen van deze woorden is vooral weer een kwestie van inprenten. In de eerste oefening moeten klankgroepen worden omgezet in de juiste spelling. Dan volgt een flitstypenoefening gericht op inprenten. Net als in de toetsen komt in de laatste oefening zowel de actieve als de passieve kant van het spellen aan bod.

Rubriek I: /ks/ als x

Het gaat in deze rubriek om woorden waarbij de /ks/-klank wordt weergegeven door een x. We noemen dat *taxiwoorden*. Het onderwerp is in oefening eerder aan de orde geweest, maar de woorden zijn hier moeilijker en minder frequent. De eerste oefening heet Hoe schrijf je het? De klankvorm van een taxiwoord is telkens gegeven, de schriftvorm moet worden ingevuld. Naast woorden met /ks/ als x zijn er ook woorden die gewoon met ks geschreven worden. Die oppositie komt in de volgende oefeningen uitgebreid aan bod. In de laatste oefening oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant aan bod.

Rubriek J: meerv op -es, -ik, -et

Dit is het eerste totaal nieuwe onderwerp in Spelling 8B. Het gaat om de regel dat in meervouden van woorden die eindigen op –es, -ik, -et waarop niet de klemtoon valt. In dat geval schrijf je maar één medeklinker in plaats van twee zoals je op basis van de dubbelaar zou verwachten. Het is een lastige regel. Al was het maar omdat sommige leerlingen niet goed kunnen aanwijzen waar de klemtoon ligt in een woord. Omdat dit het enige houvast is – afgezien van inprenten – beginnen we toch met een oefening ‘klemtoon aanwijzen’. Vervolgens gaan we stap voor stap het spellen van deze lastige woorden behandelen. In de laatste oefening oefening komt naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant aan bod.

Rubriek K: stoffelijke bijvoeglijk naamwoorden

Leerlingen moeten hiervoor eerst weten wat zelfstandige en bijvoeglijk naamwoorden zijn. In de eerste oefeningen van deze rubriek komt deze grammatica-stof dus aan de orde. Daarna kan worden uitgelegd dat gewone bijvoeglijk naamwoorden gewoonlijk niet op een –n eindigen, ook niet als het gaat om een zelfstandig naamwoord in het meervoud. De stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden zijn een uitzondering op deze regel. Zij eindigen meestal wel op een –n. Na enkele toepassingsoefeningen volgt de laatste oefening oefening, waarin naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant aan bod.

Rubriek L: restwoorden

Onder de categorie ‘restwoorden’ vallen woorden als ‘vondst’, ‘museum’ en ‘alleszins’, en nog een aantal andere woorden waarin de spelling enigszins afwijkt van de uitspraak. Bijvoorbeeld andere woorden op –eum en woorden waarin sprake is van assimilatie, zoals behandeld in Rubriek K van Spelling 7B. Begonnen wordt met een

oefening waarin de klankgroepen omgezet moeten worden in de juiste spelling. Een belangrijk hulpmiddel is dat je een woordgroep met stoffelijk bijvoegelijk naamwoord kunt omzetten naar een woordgroep met 'van xxx' op het eiind (een wollen trui – de trui is 'van wol'). Na enkele toepassingsoefeningen volgt de laatste oefening, waarin naast de actieve, productieve kant van het spellen ook de passieve kant aan bod.

Rubriek M: afbreekregels

De drie laatste rubrieken van Spelling 8B bevatten stof die pas in het voortgezet onderwijs beheerst hoeft te worden. Ze vallen onder de zgn. Extra oefeningen, die bedoeld zijn voor de snelle leerlingen. Het eerste onderwerp betreft de afbreekregels, waarvoor kennis van de lettergreepverdeling relevant is. De regels zijn dat je afbreekt (1) tussen twee woorden (gast-adres), of na een voorvoegsel en een woord (ver-antwoorden), (2) bij één medeklinker vóór deze medeklinker (hui-zen), (3) bij twee medeklinkers tussen deze medeklinkers (jon-gen, klin-ken) en (3) bij drie of meer medeklinkers vóór de medeklinkers die samen naar de volgende lettergreep kunnen gaan (ern-stig). De rubriek bestaat uit vier oefeningen.

Rubriek N: aaneenschrijven

Het tweede Extra-onderwerp is het al dan niet aaneenschrijven van woorden. Gewoonlijk schrijf je in het Nederlands de woorden die één begrip uitdrukken en een samenstelling vormen gewoon aan elkaar. Soms met een koppelteken. Dat teken kwam al eerder aan de orde en wordt hier herhaald. Bepalend voor het al dan niet één woord vormen is de klemtoon: als sprake is van één (hoofd)klemtoon, dan moeten de woorden aan elkaar. Voor het uitschrijven van getallen gelden speciale en enigszins afwijkende regels. Daar is een aparte oefening voor. Verder bestaat de rubriek uit zes oefeningen.

Rubriek O: meervouds-n bij zelfstandig gebruik

Het derde Extra-onderwerp is de meervouds-n bij zelfstandig gebruikte voornaamwoorden en zelfstandige naamwoorden. Voornaamwoorden als *alle(n)*, *weinige(n)*, *vele(n)* en ook bijvoeglijk naamwoorden krijgen een n als ze zelfstandig gebruikt zijn én verwijzen naar personen in het meervoud. Wanneer het om dieren of dingen gaat, schrijf je géén n. Een voornaamwoord of bijvoeglijk naamwoord is niet zelfstandig gebruikt als achter het woord een zelfstandig naamwoord uit dezelfde zin, óf uit de voorgaande zin kan staan. Je schrijft in dat geval géén n: De soldaten zijn klaar voor vertrek. Enkele [..soldaten..] vertrekken morgen al. De rubriek bestaat uit vier oefeningen.

Achtergrondinformatie

Vanwege de zorg over het kennisniveau van taal en rekenen formeerde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen. Deze expertgroep (commissie Meijerink) kreeg als opdracht om te adviseren wat leerlingen op het gebied taal en rekenen moeten kennen en kunnen op verschillende momenten in hun onderwijs carrière. Het resultaat is beschreven in het rapport 'Over de drempels met taal en rekenen' (2008). In advies formuleert de Expertgroep:

- 'doorlopende leerlijnen' die ervoor zorgen dat het onderwijsresultaat van de ene sector naadloos aansluit op dat van de andere;
- 'referentieniveaus' met beschrijvingen van kennis en vaardigheden die leraren houvast bieden voor het bepalen, volgen en stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen.

Het advies bestaat uit een hoofdrapport en voor zowel taal als rekenen een deelrapport. De rapporten zijn te downloaden vanaf de site van de Stichting Leerplanontwikkeling (www.slo.nl).

Drempels en domeinen

Het rapport van de Expertgroep Meijerink geeft aan wat leerlingen op belangrijke momenten in hun schoolloopbaan moeten kennen en kunnen. Deze belangrijke momenten worden ook wel 'drempels' genoemd en behelzen de overgangen tussen basisonderwijs, vmbo, mbo, vwo, hbo en universiteit. Als leerlingen deze drempels makkelijker kunnen nemen, hebben ze meer kans op een optimale schoolloopbaan. Om ze hierbij te helpen, heeft de Expertgroep beschrijvingen van vier niveaus geformuleerd: 1F, 2F, 3F en 4F. Deze niveaus beschrijven de kennis en vaardigheden die de leerlingen op de drempelmomenten moeten beheersen.

Niveau	Fundamentele kwaliteit	Drempel
1F	Eind primair onderwijs	Van po naar vo
2F	Eind vmbo	Van vo fase 1 naar vo fase 2 / van vmbo naar mbo
3F	Eind mbo-4 en havo	van vo en mbo naar hbo
4F	Eind vwo	van vo naar wo

In het rapport Over de drempels met taal onderscheidt de Expertgroep vier domeinen: (1) mondelinge taalvaardigheid, (2) lezen, (3) schrijven en (4) taalbeschouwing (grammatica) en taalverzorging. Het referentiekader Nederlandse taal voor het domein begrippenlijst en taalverzorging op de basisschool is door de SLO uitgewerkt in een rapport Leerstoflijnen begrippenlijst en taalverzorging. Eveneens te downloaden vanaf de site van de SLO.

De stof van Spelling groep 8 valt onder domein 4 waarin onderscheid gemaakt wordt tussen: taalbeschouwing (grammatica), spelling, werkwoordspelling en leestekens. Naast Spelling groep 8 ontwikkelt Kurve daarom ook programma's voor grammatica, werkwoordspelling, en leestekens en hoofdletters. Met deze vier programma's wordt domein 4 dus geheel afgedekt.

Woordenlijst

Rubriek A – klankgroepen en lettergrepen

aandachtig - aandeelhouder - afzonderlijk - anoniem - bemanning - betaling - binnenkomen - binnensteden - blinddoeken - bonnetje - feestelijke - feestkleding - feesttenten - fiets sleutel - gebarentaal - hittegolf - hotelkamers - koksmessen - kussenslopen - kwekerij - onderdelen - onverstoorbaar - overwinning - personeel - platteland - poppenspeler - rechthoekig - reddingsboten - schandalig - stapelbedden - steenbokken - terrorisme - verloving - verpakking - verveling - waterkannen - winterkleding - zwemspullen - grappenmaker - installatie - klappertanden - ontspanning - reddingswerkers - regendruppel - tennisballen - wetenschapper - zomerkleding - aardig - apenstaartje - appels - bedden - beleving - bloemen - chimpansee - Chinees - citroenen - Duitser - duiven - echtgenote - Eskimo - evenredig - giraf - groente - kabelbaantje - kasten - kikker - kletsen - klittenband - kristalsuiker - leraar - magneetbaan - meloenen - merels - misdadiger - muggen - mussen - natuurlijk - nauwkeurig - neonreclame - nootmuskaat - ochtendblad - oefening - oefenterrein - ogenblikkelijk - opmerkelijk - peren - perziken - planten - pruimen - radijs - reigers - rekening - sjouwen - slakken - slenteren - smerig - straling - streperig - suffig - takken - tandarts - tapijten - timmerman - tomaat - trekken - uitdrukkelijk - uiterlijk - vlekkerig - vliegen - wespen - wormen - zeggen - zomerbui - zwijgen - achternazitten - afgelopen - automatisch - bijten - boze - delen - dikke - graden - houden - lekker - levende - minuten - namelijk - neusgaten - reddingsteam - robben - temperatuur - vertederd - voedzame - volwassen - warmbloedig - zeewater - zogen - zoogdieren - abonnee - alinea - amateur - antilopen - apparaat - bakkertje - belachelijk - bergbeklimmers - blokkeren - dirigent - edelmoedig - gekkenhuis - gerstekorrel - geruststellen - giechelen - heroveren - knapperig - leestekens - leeuwerik - lekkernijen - lentewind - leugenaar - lieveling - meningen - nadenken - nummerplaat - opleiding - overheersen - overtuigen - paradijselijk - regering - salamander - schaduw - smetteloos - spanningen - theater - toestemmen - trompetnarcissen - veranderen - verontwaardigd - vestiging – zenuwen

Rubriek B – tussenletters –s- en –e(n)-

abrikozenjam - boekenplank - bokkensprong - brievenbus - broekspijp - etenstijd - geitenkaas - houtskool - huizenblok - jagershoed - kippenvlees - paardenbloem - pannenkoek - perentaart - poppenhuis - rozenstruik - ruggengraat - schoenendoos - tandenborstel - vissersboot - achterstand - achterwerk - bruidsluier - bruidstaart - hartprobleem - hartslag - oorarts - oorlogsschip - oorlogsvloot - oorschelp - rechtsbuiten - rechtszaak - stationsplein - stationsstraat - varkensleer - varkensstal - volkslied - volkssport - aanvalssein - aardschok - appelstroop - arbeidstijd - beeldscherm - beroepsspeler - brandslang - brandstapel - bruidsschat - dokterszoon - dorpsstraat - fabrieksstad - gedragsregel - hartchirurg - hoofdzuster - hoogslaper - hoorspelen - houtstapel - koningsdochter - laserstraal - modderstap - najaarszon - ochtendspits - persoonsbewijs - preisoeper - roomsoes - rotanstoel - stationschef - suikerziekte - tankchauffeur - varkensstaart - vechtsport - vlinderstruik - voedingsstof - vogelspin - vrijheidsstraf - aktetas - aspergesoep - bessensap - bramenjam - brillenglas - gerstekorrels - horlogemaker - klassenboek - lentegeluiden - paardenstaart - rijstepap - secondewijzer - secretaressedag - tarwemeel - weidevogels - aardedonker - ambulancedienst - berenjong - bessensap - bloemenzaak - boekenlegger - boerenkaas - burenhulp - chocolademelk - dennenbos - heldendaad - helle vuur - herenkleding - hondenhok - kersenpit - kippenhok - krantenknipsel - krentenbol - lerarenkamer - machinekamer - maneschijn - modeblad - muggenzifter - ossentong - paardenbeen - pauwenveer - personenauto - reservespeler - ruimtegebrek - slavenwerk - speldenkussen - sterrenbeeld - stoelendans - vissenbloed - vorstenkroon - vriendenkring - vrouwenstem - woordenboek - ziekenhuis - zonnebloem - zonnestraal - aangiftebiljet - betonschaar - beugelslot - bokkensprongen - fietsendief - fietsendiefstal - framenummer - herenhuis - internetsites - kettingslot - klussenbus - koppelingsbeugel - lantaarnpaal - lievelingsfiets - postcode - pottenkijkers - rijtjeshuis - verkeerspaal - voorbijgangers - aardbeiorsorbet - bessenstruik - bijenkorven - blusschuim - boerenzwaluwen - frambozenkleur - giraffennek - glasscherf - injectienaald - koeienoog - koekenbakker - platenspeler - rechtszaken - rozenstruiken - tarwebrood - voeteneind - wespennest - zonnebloemen - zonnebrandcrème - zonnewijzer

Rubriek C – koppelteken in samenstellingen

chocolade-ijsje - diploma-uitreiking - lente-uien - mini-jurk - oud-burgemeester - ski-jack - tosti-ijzer - tv-reclame - vanille-ijs - wc-borstel - zee-egel - 18-jarige - A4-formaat - achteruitkijkspiegel - arbeidsongeschiktheid - astma-aanval - auto-ongeluk - belastingbetaler - bioafval - blijf-van-mijn-lijfhuis - caloriearm - camera-unit - computergeheugen - diepzeeeonderzoek - doe-het-zelfzaak - driewegstekker - ex-echtgenoot - fantasieartikel - file-ellende - fotoalbum - galabal - geboorteakte - gemeenteburgemeester - groenteafval - havo-diploma - informatieoverdracht - juteachtig - lengteas - lenteavond - mama's-kindje - mede-inzittende - milieu-inspecteur - minicomputer - na-apen - netto-opbrengst - niet-roker - Noord-Hollander - olie-import - operaorkest - peper-en-zoutstel - piano-orgel - pijp-etuitje - pindaolie - poesiealbum - politieagent - raceauto - radio-omroep - reclame-inkomsten - ruimteaap - ruzieachtig - slaolie - stereo-uitvoer - stroochtig - telecommunicatie - T-shirt - tv-programma - urineonderzoek - vakantieadres - vakantie-uittocht - vanilleyoghurt - videoapparaat - viersterrenhotel - vreugdevuren - warmte-isolatie - wc-papier - zebra-achtig - zebraoversteekplaats - zee-inham - zestiende-eeuws - zij-uitgang - 12-jarige - achterpoten - autoweg - bruin-witte - dierenambulance - Groot-Brittannië - hondvriendelijk - ondertussen - pijnstillers - sint-bernards - sint-bernardshond - supergoed - zee-eend - zestiende-eeuwse - %-teken - 40+-kaas - Belgisch-Limburg - café-eigenaar - caloriearme - controlemaatregelen - driegangmenu - fantasieartikelen - gft-afval - klaar-overs - mbo-studenten - mee-eten - nattevingerwerk - Noord-Frankrijk - oud-directeur - Sint-Maarten - ski-instructeur - valk-uil - vierploegendienst - zebra-achtige - zijuitgang - bacteriën - drieëntwintig - egoïst

Rubriek D – trema

ideeën - ingrediënt - intuïtie - knieën - kopiëren - mozaïek - officiële - patiënt - poëzie - discussiëren - elektricien - financieel - jubileum - omdraaien - sleeën - beoordelen - bloeien - cacao - dialect - draaien - drieën - eventueel - financiële - gearmd - geërgerd - geïrriteerd - glooiing - groeien - handboeien - heilig - hygiëne - ideaal - industrieel - keien - kooien - linoleum - museum - naïef - neuriën - officieel - opticien - papieren - partijen - petroleum - principieel - reëel - riant - ruimen - ruïne - schoeiing - situatie - skiër - terriër - variant - vegetariër - zeeën - zwaaien - antibiotica - bacteriële - griep - iemand - infectie - ingeënt - ingrediënten - medicijnen - microscoop - niest - patiënten - tweeën - vaccin - virus - virussen - vitamines - beëindigd - cacaobonen - drieënzestig - geëindigd - luieren - riante - skier - tweeëndertig - variëren

Rubriek E – Franse leenwoorden

brochure - bureau - charmant - cliché - comité - coupé - couplet - courgette - douchen - dressoir - journaal - mayonaise - meubilair - militaire - miljonair - niveau - ordinaire - plateau - plumeau - privé - record - repertoire - reservoir - taugé - trottoir - urinoir - affaire - souvenir - tournee - culinair - logé - retour - solidaire - café - coureur - populaire - toilet - douane

Rubriek F – Engelse leenwoorden

cakebeslag - caravan - cartoon - container - dashboard - downloaden - e-mailen - entertainen - handicap - jeans - manager - paperclip - scooter - showroom - skateboard - soapserie - speaker - teamsport - airbag - clinic - feedback - finish - grapefruit - keeper - scannen - snackbar - stopwatch - coach - leasen - milkshake - plaid - sandwich - skaten - trainer - battles - boogie - breakbeat - breakdance - cool - electric - fitness - gerapt - getto's - kungfu - lockin - mix - moonwalk - rap-muziek - workshop - dealen - plastic

Rubriek G – /t/ geschreven als th

apotheek - Athene - bibliotheek - elastiek - enthousiast - homeopathie - hypotheek - katholiek - marathon - methode - ritme - sympathiek - telepatie - theelepel - thematisch - therapie - thermometer - thermosfles - thuiswedstrijd - discotheek - fysiotherapie - kathedraal - prothese - ritmisch - therapeut - adoptie - antenne - arrestatie - atletisch - atoom - auteur - automaat - directie - kapitaal - menthol - portier - racistisch - tehuis - tempo - theezakje - theologie - theorie - thuis - tumult - type - zonnesteek - atleet - atletiekbaan - Christus - conditie - elektrische - enthousiaste - internet - kilometer - luchtvochtigheid - motivatie - protheses - revolutionair - sympathieke - terras - Theense - wielerpiste - aanvangstijd - apotheker - atleten - chemotherapie - elastisch - fotokopie - Haïti - Italië - smetteloze - tatoeage - thema - thuisblijven - thuiskomt - Tirana - tuinarchitect - typisch

Rubriek H – -iaal,- ieel, -ueel, -eaal

actueel - asociaal - geniaal - prieltje - ritueel - seksueel - sociaal - speciaal - visueel - asociale - essentieel - liniaal - materialen - principiële - seksuele - visuele - initialen - justitiële - rekenlinialen - actuele - bacterieel - exotische - filiaal - geniale - ideale - joviaal - komisch - logisch - materiaal - materieel - mondiaal - notarieel - optimistisch - prestaties - sociale – speciale

Rubriek I – /ks/ geschreven als x

complexe - examen - excursie - exemplaren - expeditie - experiment - explosie - extraatje - extreme - flexibel - koelboxje - maximaal - maximum - saxofoon - taxatie - bliksem - boksen - braaksel - complex - dagelijks - deksel - ekster - excuseren - exemplaar - exotisch - extreem - heks - index - kickboksen - links - loksatie - luxe - Mexicaans - mixer - nauwelijks - oksel - ondanks - orthodox - perplex - reeks - reflex - speeksel - stiksof - straks - taxi - tekst - excuses - export - expres - luxueus - Mexico - bekendste - cadeau - carrière - creatieve - dyslecticus - dyslectisch - dyslexie - examens - extra - filmacteur - proces - succesvolle - teksten - bokswedstrijd - boxersshort - experimenteel - koelbox - laxeermiddel - Maxima - maximale - oksels - taxeren

Rubriek J – meervoud op –es, -ik, -et

aanrecht - advocaat - akkoord - borstelen - dichteres - eerbiedig - kritiek - lantaarn - mosterd - restaurant - ruimtevaart - sensatie - september - slechterik - vaderland - voorbeeldig - walvis - zaniken - zondigen - balletten - dreumesen - gebitten - grinniken - haviken - monniken - prinsessen - processen - punniken - skeletten - viezeriken - bajesen - boeketten - dichtersessen - frunniken - kieviten - kompressen - prediken - proefritten - slechteriken - sleepnetten - speldenprikken - stewardessen - successen - valstrikken - wijnflessen - aftikken - autoritten - brave hendriken - dommeriken - gemeneriken - goeie lobbesen - grieprikken - havik - hinniken - leeuweriken - manchetten - ouwe dibbesen - terugblikken - wijfflessen - zangeressen - bakblikken - bierflessen - coupletten - dibbesen - hannesen - hendriken - lemmeten - lobbesen - lomperiken - luiwammes - prediker - raketten - slimmeriken

Rubriek K – stoffelijk bijvoeglijk naamwoord

aantrekkelijke - allergische - belangrijke - blij - blote - hele - holle - irritante - klein - lastige - piepkleine - scherpe - schoon - vervelende - beantwoorde - blikken - brede - geweldige - gipsen - glazen - gouden - groene - hoge - houten - ijzeren - kartonnen - katoenen - koperen - kristallen - linnen - loeiende - marmeren - onnozele - ontblote - roze - stenen - tinnen - vergiftigde - vergode - vergrote - verharde - wollen - zijden - zilveren - gemene - aparte - betonnen - bronzen - charmante - chemische - eiken - emaillen - exacte - fatale - felgekleurde - gelovige - gemaskerde - granieten - ijdele - ijskoude - kalfsleren - ondiepe - opvallende - pluchen - rieten - ronde - rubberen - stalen - strooien - vierkante - vrijwillige - vroege - zwoele

Rubriek L – restwoorden

afvalbak - alleszins - ambtenaar - doperwt - gezamenlijk - handtekening - inmiddels - jaszak - knuistje - kunststof - muisstil - nestje - ontdekker - ontsteking - sleepboot - uitdrukking - vaatdoek - viltstift - voortdurend - zakdoek - gewelddadig - hoofdhoekje - kikkererwt - laboratorium - onmenselijk - onmiddellijk - ontdekking - rondtrekken - vondst - zweetdruppel - eenmaal - feesttenuue - geestdriftige - kraaiennest - nachtdienst - ontdekt - passagiersschip - scheepsrampen - tussenschotten - verrekijkers - vollopen - waarschuwingen - zachtjes - afvaardigen - blinddoek - dichtklappen - feesttent - geestdriftig - hoofdtooi - ogenblik - onbeschaamde - ontdekte - ontdooien - ontstoken - rondtrekkende - roofvogel - strandstoel - uitdagend - uitdelen - uitdrogen - vaststellen - viltstiften - vlechtjes - vuistje - zelfvertrouwen - zweetdruppels

Rubriek M – afbreekregels

achterligger - bijspringen - biljartbal - daktuin - dankzeggen - donkergrijs - doodsbang - elzentak - fijnwrijven - filmcamera - fluitsignaal - glasbak - glaswerk - golfslag - goocheltruc - gouddraad - goudkoorts - gradenboog - ijsvrij - klemschroef - krukas - kunstkritiek - kunstlicht - oefenmeester - oliebaron - peperduur - persagent - popmuziek - valkuil - zeepaard - aalbes - ballen - beeldig - bochel - dralen - echter - glimmen - haarkleur - hachee - kachel - kwalijk - lachen - molen - ontrouw - springen - stallen - stinkend - veracht - angstig - bankier - bengel - bunker - driekwart - drukwerk - ernstig - ketjap - lachend - lichaam - lunchen - massaal - nieuwer - rusten - schatting - schepijs - schreeuwen - sprongen - aanbevelingen - aandachtiger - aanvankelijk - achterdochtig - adamsappel - allesreiniger - begunstiger - betrekkingen - burgeroorlog - eksterooje - feestartikel - gastarbeider - geheelonthouder - geluidsinstallatie - inlichtingen - kortaangebonden - onstandvastig - oorlogsschepen - tegenstribbelen - verergeren - vluchtelingen - voorzichtig - voorzieningen

Rubriek N – aaneenschrijven

achterbank - armband - badkamer - bankbiljet - bladzijde - boomstam - broekzak - broodschaal - dagboek - doodstraf - echtgenoot - eindpunt - hoofdstuk - huiskamer - ijskast - kledingstuk - koffiekopje - snoeptrommel - achternamen - achtuurjournal - ademhalen - anderstalige - bijvoorbeeld - bliksemingslag - blindedarm - carpoolstrook - dertigduizend - draaiorgel - eengezinswoning - housemuziek - ijzertekort - informatiesysteem - kinderkledingzaak - scheepvaartmuseum - tekortschieten - vakantietijd - verbazingwekkend - voorbeeldbrief - acht driekwart - acht miljoen - achtennegentig - achtentwintigduizend - achthonderdste - achttienduizend - dertig miljoen zeventuizend - drie vierachtste - drieduizend - achtentachtig - drieduizend vijfhonderd - drieëndertig - drieëndertig miljoen - driekwart van de leden - duizend drieëndertig - één zeszevende - kwartmiljoenste - negenendertig - negenhonderd - twee en een kwart - tweeduizend - tweeëndertighonderd - tweeëntwintighonderd - veertienduizend - veertigduizend - vier miljard vijfhonderdtachtig miljoen - vier vijfde van de studenten - vierennegentig - vierenvijftigduizend negenhonderd - vijf zeszevende - vijfduizend negenentachtig - vijfenzeventig - vijfhonderd - vijftienduizend - vijftienduizend tweehonderd - zesduizend - zeventuizend achthonderd - zevenendertig - zevenenzestig - zevenmiljoenste - zeventien miljard - 11-jarige - AH-emmertjes - bierdopjes - boezemvriend - handschoentjes - milieu-inspectie - opgegeten - overal - prullenbakken - rotzooi - sigarettenpeuken - speeltuintje - tweehonderd - waarschijnlijk - waarvan - weggooien - Westenburgerweg - zomaar - zwerfafval - aanhangsel - blindedarmontsteking - bloedonderzoek - buikvliesontsteking - darmbeweging - echoscopie - endeldarm - levensgevaarlijke - loslaatpijn - onderbuikstreek - overgeven - slokdarm - spijsverteringsstelsel - vijftien – wormvormig

Rubriek O – meervouds-n zelfst. gebruik

aangenomen - aangewezen - aanvaarde - beboete - beklede - belegde - beplante - berechte - eikenhouten - ervaren - gebarsten - geblazen - gebroken - gebrouwen - gehesen - geknepen - gekozen - geleden - gemalen - genomen - geslachte - geslonken - gesneden - gespannen - gesproken - getroffen - gevouwen - gewassen - gewonnen - gezwollen - ontlede - overbelaste - veranderde - verarmde - verbasterde - verbeterde - verbonden - verbrijzelde - vergoede - vergrijsde - verholpen - verhoogde - verklede - verkorte - verkwiste - verlichte - vermomde - vermoorde - vernielde - verontreinigde - veroordeelde - verpleegde - verplichte - verroeste - verstevigde - verstijfde - verwachte - verwoeste - verzande - voorgelezen - zeemleren - zinken - andere - anderen - beide - beiden - betaalde - betaalden - grote - groten - kwade - kwaden - meeste - meesten - overbelasten - sommige - sommigen - alle - Belgische - dezelfde - enige - gebakken - hartige - heerlijke - mijne - nekelen - ongezonde - rode - velen - aanbeden - aangeboden - aardewerken - beschadigde - enkele - gearresteerde - gebeitst - gedurfd - geërfd - geërfde - geëxposeerde - gefronst - geïmporteerde - gekamd - geklutst - gemolken - geplugd - gepubliceerd - geraden - geschaatste - gestolen - gestraft - geüniformeerde - gezakte - gezworen - kleinsten - metalen - ontdoken - opgelost - uitgehongerde - vastgekleefde - verhard - verschillende - vertraagd - verwilderde